

Entrevista a Juan José Chaves

A Guatemala ens trobam en una situació en què la majoria dels subjectes de l'educació, alumnes, mestres i pares pateixen fam i desnutrició.

J. M. Mas

La difícil situació en què es troba l'educació a Llatinoamèrica, en general, i a Guatemala, en particular, sense material escolar, ni mobiliari, i moltes de vegades sense mestres ni escoles, ens l'exposa Juan José Chaves, Secretari General del Sindicato de Trabajadores de la Enseñanza de Guatemala (STEG), que, juntament amb Edgard Chaves, de l'Asociación Nacional de Educadores Salvadoreños (ANDES), i el nin de 13 anys, Jesús Miranda, han vingut a Mallorca i a Eivissa per participar en la segona fase del Programa de Solidaritat Escolar amb la Infància Llatinoamericana.

– En quina situació es troba l'educació a Guatemala?

– La situació a Guatemala i, en general, a Centreamèrica, és de crisi. L'analfabetisme elevat i creixent, la manca d'escoles, de mestres i de mobiliari escolar, la manca de recursos d'ensenyança i els baixos salaris dels educadors són indicadors evidents d'aquesta greu situació. A tot això hi hem d'afegir l'acentuada tendència a la privatització del servei de l'educació per part dels governs.

– Com és el marc socio-econòmic i polític que explica la situació actual de l'educació al vostre país?

– El marc incideix directament sobre el fenomen educatiu. Guatemala és un país amb un 89% de pobresa i un 67% de pobresa extrema, percentatges que es manifesten en indicadors com els següents: elevats índexs de morbiditat i de mortalitat infantil, elevats índexs de manca d'habitatge, de desocupació, salaris baixíssims, elevat percentatge de mendicitat i nins del carrer i un sistema educatiu insuficient i ineficient, que mantén un 65% d'analfabetisme.

Ens trobam en una situació en què la majoria dels subjectes de l'educació, alumnes, mestres i pares pateixen fam i desnutrició. Conseqüentment les facultats d'ensenyança-aprenentatge són molt limitades

Els continguts curriculars, per altra banda, segueixen presentant la història dels conqueridors i dels grups que estan en el poder. La metodologia d'ensenyança és obsoleta: dictats, exposicions i còpies. Els calendaris no responen a les necessitats econòmiques de la població, cosa que ocasiona molt d'absentisme i abandó escolars. La manca de recursos i d'infraestructura és enorme

– Enmig d'aquesta situació general, com s'hi mou el professorat?

– Com la gran majoria de la població, el magisteri s'ubica dins de la classe pobre, encara que no es vulgui acceptar. Vegeu el que cobren els educadors del meu país:

A Educació Primària i Preprimària:

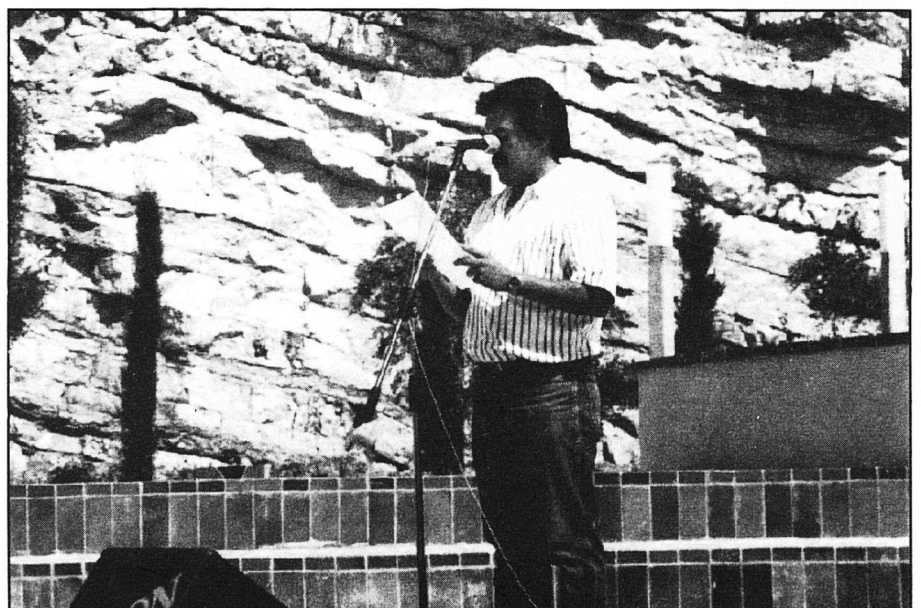
Mestre que comença a fer feina, unes 21.000 ptes cada mes. Mestre amb 25 o més anys de servei, 35.000 ptes. aprox.

A Educació Mitjana:

Professor de nou ingrès, 25.000 ptes. aprox. Professor amb més de 25 anys de serveis, unes 38.000 ptes.

Els seus salaris són vertaders salaris de fam. L'ingrés mínim que es requereix per atendre la senalla de la compra i els serveis d'educació, habitatge, vestit i recreació és de 45.000 ptes al mes. Per això, els professors es veuen en l'obligació d'haver de fer dos i tres jornals de feina per poder mantenir la família.

– Quina és la situació organitzativa del professorat?

J. J. Chaves.

– Els nivells d'organització són molt deficients. Així, tot i que hi ha més de 25 organitzacions magisterials, aquestes estan molt dividides per nivells d'escolaritat o per províncies i, també ideològicament allunyades unes de les altres. Només l'STEG (Sindicato de Trabajadores de la Educación de Guatemala) engloba tots els nivells educatius i tots els departaments.

El baix nivell de participació és motivat bàsicament per:

a) La precària situació econòmica, que obliga als professors a haver de treballar en altres ocupacions.

b) El caràcter repressiu del sistema educatiu que minva la capacitat organitzativa del sector.

c) La manca de consciència de classe. El magisteri guatemalteco, tot i pertànyer a la classe pobre, té tendències i aspiracions burgeses (enviar els seus fills als col·legis, usar robes i calçats cars...)

– *Quines són les causes d'aquesta difícil situació de l'Educació Pública?*

– Hem de parlar de causes:

1r. Econòmiques.

A Guatemala, on, com he dit, hi ha un 86% de pobresa i un 67% de pobresa extrema, l'educació és pobre, subdesenvolupada i insuficient. Aquesta situació fa que tant els estudiants, com els pares de família i els mestres en general, cerquin sobre tota altra cosa; sobreviure, atenent a altres tasques i activitats que ens permetin subsistir.

2n. Polítiques.

Històricament, després de la conquesta i la colonització, cada grup de poder polític ha establert la seva política educativa consistent a crear instruments per mantenir-se en el poder, afavorint les classes altes i en detriment dels pobles maies, inicialment, i de tots els sectors desvalguts, després.

El poble, per la seva part, ha estat incapaç d'organitzar-se adequadament. Dins el magisteri, també es nota que la gent està dividida i que creix de cada vegada més la corrupció.

Un altre factor és la centralització del sistema; tot es decideix en els despatxos ministerials seguint el que dicten el CACIF i l'exèrcit.

3r. Socials.

Entre les variables socials, decisives en l'estat crític de l'educació, destaquem: la divisió social en classes i dos grups clarament definits, uns pocs rics i la gran majoria pobres; una soci-

etat altament discriminatòria, on s'observa un gran despreu cap als pobladors maies, com cap a la dona. Hi hem d'afegir el paper de les esglésies catòlica i protestant que, olvidant el seu veritable paper, han adormissat al poble.

– *Dins l'ordenament educatiu, quin tractament es dona a les llengües indígenes?*

És sabut que Guatemala és un país multiètnic, multilingüe i pluricultural, on es parlen més de 23 idiomes maiens i més de 100 variants dialectals. Avui la Llei d'Educació Nacional vigent propugna l'educació en la llengua materna i atenent les demandes de cada grup ètnic, però això a la pràctica no es fa, malgrat el discurs del govern.

La situació, però, podria començar a canviar gràcies al resorgiment de la consciència del poble, i si la cultura de la violència i el terror (persecució, raptos, tortures, amenaces, morts, desaparicions...) no aconsegueix d'impedir que els mestres posin en marxa una educació alliberadora.

– *Què es pot fer des dels moviments socials per sortir d'aquesta situació?*

La nostra lluita es centra en tres fronts:

1r. Contra la privatització de l'ensenyança i per la revalorització de la tasca docent que permeti als educadors de poder realitzar el seu treball amb dignitat i amb responsabilitat.

2n. Contra la política partidista i militarista del país i en favor de la participació política del poble en general. És necessari que el magisteri s'organitzi, no entorn de l'èlit del partit en el poder, sinó entorn al poble que lluita pels seus drets i per atendre les seves necessitats.

3r. Per la implantació de la Reforma Educativa Integral, que millori les condicions dels subjectes de l'educació, l'adequació dels currícula, la capacitació i actualització dels docents, la dotació de material i d'infraestructura...

La situació ha de solucionar-se amb l'aplicació de l'*educació popular* i la presa de consciència de cada mestre del seu paper de revolucionari i transformador de la societat. □

PROBLEMÀTICA DE L'EDUCACIÓ PÚBLICA DE GUATEMALA

1.- La situació de l'educació nacional a Guatemala és crítica, degut a factors endògens i exògens, però principalment al sistema econòmic imperant, de tipus capitalista, que mantenen al país en un estat de pobresa que implica insalubritat, desnutrició i ignorància per a les grans majories populars i principalment, per als pobles maies.

2.- Malgrat el discurs i els documents presentats, la política educativa governamental tendeix a satisfer tan sols els interessos dels sectors de poder econòmic, polític i militar del país, desatenent les necessitats de la majoria de la població, que actualment s'enfronta a un problema important: la tendència a la privatització dels serveis educatius i dels altres serveis públics essencials.

3.- El magisteri del país, majoritàriament inconscient i apàtic, no participa en els moviments populars a favor del millorament de la situació econòmica i social del país tot mantenint-se acomodats i distants d'aquests processos.

4.- L'alternativa de solució a la problemàtica educativa nacional i centramericana és la lluita frontal contra la privatització dels serveis públics, lluita que es pot lograr amb base en una reforma educativa integral que promogui, no tan sols la millora de les funcions docents, a través de l'aplicació de l'*educació popular* a l'escola, sinó que promou també la presa de consciència de cada mestre del seu paper de revolucionari i transformador de la societat.

5.- L'acció de solució a la problemàtica haurà d'incloure també no tan sols accions curatives, sinó preventives, la qual cosa implica que es treballi amb estudiants de magisteri, mestres de nou ingrés i pares de família, per tal que tots junts puguin incidir en la solució futura del problema educatiu.